

KOMMUNİZM XÜLYASI

(*novella*)

Yayın oğlan çağı yetən xəbər məni qaynatmadı, yola səfərbər etdi. Götür-qoya ehtiyac yoxdu, sanator müalicəsinə getməliydim. Təqvimə baxıb, görüb-götürəcəyimi azaltımdı. Həmkarların çömçə tutanı öz yazı-pozusunda hansı ədviyyatı qatıb-qarışdırmışdısa, göndəriş mənsiz başa gəlmişdi, ödəmə görə olmamışdı. Üstəlik, çömçə tutan qılıq göstərib, dil-ağız etmişdi ki, yol-yolamda kəm-kəsirim olsa, bənd olmayım, qayıdan baş əməli düzüb qoşarıq. Çömçə tutanın himini qandım, əlbət, adıma “yardım” yazar, yollaşarıq. Söz yox, məni tanıyırdı. Durumuma bələddi...

Lovğalanmayım. O adını tutmadığım heç əvvəllər də məndə olmayıb və onu heç vaxt sevməmişəm. Əmək fəaliyyətimin qaynar çağında belə maaş cədləvinə cəndərdi qol cəkməmişəm. İyrəntili baxışlardan, namünasib tələblərdən çiyənmişəm: gah maaşıma göz dikən olub, gah da qəstən zəhmətimi kicildən. Vaxt olub, əmək haqqım dövr eləyib, xəzinəyə qayıdıb - əlavə yazı-pozuya-düşüb. Yəqinimdir, plastik kartların sınaq mərhələsində ilk kart mənim ünvanımı seçib. Elə bu gedişlə bizim mühasibat şikayətimdən qurtulub, rahatlıq tapıb və mən o vaxtdan imanı kamil şəxslərin cərgəsinə keçmişəm.

Çox qurcalanmaq lazım gəlmədi. Niyə ki, elə görüb-götürmüşlərimizin dediyi kimi, “Dərziyə dedilər köc, iynəsinə taxdı yaxasına”... Mənim də iki, üç qara-quradan savayı bir vacib nəmənəm yox idi. Elə əl havası “Yeni avtovağzal” deyib yol aldım. Aşkarı ki, bu avtovağzal müstəqillik dövrünün tikililərindəndir. Keçmişdə bu yerlər şəhərin ucqarı sayılardı və bu yerin adına “Motodrom” deyərldilər. Mitingə həris cəbhəçilərə iqtidar motodromu nişan verərdi.

Avtovağzalın tikintisindən bixəbər olsam da, adamları abır-həyadan bezikdirə-bezikdirə rəvac tapdığının ilkin şahidiyəm. O xüsusdan ki, əzizdiriləcəyimi göz altına aldığım o gedişdə yönşüz dava-dalaşdan ucuz qurtardım və adına ilahiyyatdan gələn kimi “nur” sözünü əlavə etdiyim xilaskarım dispeceri orada tanıdım...

Hə, o neçə il əvvəl vağzal təzə idi və yan-yörədən birər-birər hıqqanıb gələnələr də onun ilk müştəriləri. Di gəl, nə istiqamət andıran bir yazı vardı, nə də əl yeri. Kimin kim olması kara gəlməz - “başı-başını saxla” idi. Soruşa-soruşa, düşə-qalxa gəlib çıxmışdım məramınca nəqliyyat axtaranların cərgəsinə. Yönşüz axtarış məni bezikdirə də, sırtıq sürücülərin həyadan uzaq düş-sov-larına qulaq kəsildim. Yolların yararsızlığını, yanacağın çox işlənməsini tutacaq edib, götürə qiymət deyir, yekə dəyər quraşdırırdılar.

Toplaşdığımız arakəsməyə bir köhnə “Pazik” gəldi. Kimi deyirdi, “Quba-Qusar”-dır, bir kimisi deyirdi, yox, “Xacmaz-Xudat-Qusar”dır. Düzünü bilmək istəyənlərə sürücü anlatmışdı: -Qusardan gələcəyəm Qubaya, Bakıya səmişin götürmək üçün. Yəni, Qubaya gedənlər düşməsinlər.

Bir nəfər qonşu kəndçimiz dözmədi, aşkar deyindi:

- Kim ki adamdır, ağı başındadır, Quba yolu boyu düşəcək adamın Xudatda, Qusar da nə ölümü?! Gün keçib, tezliklə axşam düşəcək...

Keyli adam maşından dışarı çıxdı. Sürücü havalandı. Şaşal, sallaq qarnını yırğalada-yırğalada deyinənün üstünə cumdu. İmkan vermədim, qonşumun sözünə havadar çıxdım:

-Kamil adamın ağı başında, tamahkarın ağı dabanındadır, - dedim. Sürücü kəkələdi, durdu, qabağa gəlmədi. Gec başa düşdüm. O bizdən yox, mərəkəyə diqqət kəsilmiş xoşsima, ibarəli təbəssümü gözəndə qalmayan cavan oğlandan cəkinmişdi:

- Axı biz belə danışmamışıdıq. Durma, - Xudata sür, gələndə baxarıq...

Dedilər, dispecerdir, adı Məhəmməd. Zehnimdə qeyri-ixtiyari “nur” kəlamı pərvəriş tapdı. Gizlətmədim, aşkar: -Hə, Nuri Məhəmməd şəri qovdu -dedim. - Şərikim olsa qışqanmaram!..

... Baharın xınayaxtısında bal arıları qara şanın da üzünü ağardır. Elə avtovağzal da bu az yaşında çox çalxanıb, bərk silkinib.

Müstəqilliyin bu üzü əli yetən əzrayılla “minillik” müqaviləsi varmış kimi qahmarladıqlarından diş, dırnağı ilə yapışib fironluq iddiasına düşdü. Tikinti quraşdırma eşqi elə vüsət aldı ki, şəhər uc alıb getdi. Sərt qayalar pərqu kimi əlçimləndi, qulaqyastığı tək kara gəldi; köhnə motodromdan nişanə qalmadı. Özgə-özgə dillərdə danışan qərib

qiyafəli uzaq-yaxın ellilər burda qarşılandı, buradan yola salındı. O ilk bezdirici gəlişimi unutmasam da, yenilik gözəndə qalmır. Metropoliten bir qapısını avtovağzalın kəndərində açdı...

...Çiynimə bir əl toxundu. O idi -o az danışan, ibarəli gülümsəyən, -haqqı nahaqqa verməyən Nuri-Məhəmməd. Hara getməyimlə maraqlandı və:

- “Naftalan” səhər tezdən gedib, - dedi, - gəl, səni “Gəncə” ilə yola salım.

Avtobusa minik təzə başlamışdı deyər, məni birinci yerdə oturdular. Haqq-hesab vaxtı görə olmadım. “Kürdəmir nəfəsliyi”n də sürücü məni çaya qonaq etdi, əlimi cibimə salmağa qoymadı. Goran yollar qovşağında - indi əzəmətli körpü olan yerdə mənim yoldan salamat keçməyimə əmin olunca diqqət etdi. Sevincək “Naftalan dirşəyinə” döner-dönməz bərabərimdə bir “inomarka” maşın xıxladı; taksi deyildi, tox adamın maşını idi:

- Naftalana gedirsən, otur, - dedi. Razılıq edib əyləşdim. Nə məramla məni götür-düyünü bilmədim. Salam-kalamdan sonra heç nə demədi, heç nə soruşmadı, ciddiliyini qorudu. Görünür fikirli idi. Mən də susdum və tezliklə, “inamarka”nı ahəngincə içərimdə o köhnə-kürüş biliklərimi şüurluq edir, kommunizmdir” deyirdim. Deyəsən, mühakimə qurmağa ilgək tapdım: “Əlbət, o “ayrılıqda götürülmüş bir ölkədə kommunizim qurmağın mümkünliyünü iddia edən tək-tək şəxslərə də təmənnəsiz qayğı ola biləcəyini unudub. İnkaredilməz fakt var: Sanator göndərişi havayı, - mənsiz, uzaq yol avtobusu birinci yer, hesabsız! Çay -qonaqlıq, xeyriyəçi vətən oğlunun şəxsi “inamarka”sında xürrəm rahatlıq, ümumun istifadəsinə verilmiş şəvə tək parlaq yollar!.. - Kommunizim deyil, bəs nədir?!

İçərimdəki təlatüm hövlən dilə gəldi, saxlaya bilmədim:

- Yaşamaq görə! Çox gözəl!

“Inamarka”nın sahibi səksəndi:

- Nə dedin?

Baxdım, maşının sürəti hiss ediləcək tərdə azaldı. Sahib məndən cavab gözləyirdi, bayaqki ciddiliyi tündləşmişdi, qaraqabaq olmuşdu.

- Adama qayğı var, həyat gözəldir, -dedim. Deyəsən, aşkar eşitmədi, bir də soruşdu: Nə gözəldir?

Topalandım, tutacaq aradım, əlimi irəli və geri - bayaqdan keçib gəldiyimiz səmtə dolandırıb:

- Kəcən əsrin əllinci illərində heç Bakıda belə döşənmiş yollar yox idi, - dedim. Maşın yolun hərəkət hissəsindən sağ kənara çıxdı, yavaşdı:

- Yol təzədir, hamardır deyər, hər şey yaxşıdır?!

Təzyiq altında olan sayaq:

Bəli, sağ olsun yaxşı adamlar!

Sahib hökmünü acdı:

- Düş, avtobusla gələrsən!

Dinmədim, ayağıma söykək əl cantamı götürüb, açıq qapıdan dışarı çıxdım. Ancaq uzaqlaşa bilmədim. Sahibin qarabaqara tolazladığı atmaca şapalaqdan betər ağrı verdi, qulaqlarım güyüldədi, gözlərim doldu. Səs:

- Gözüqırpq! Ovucunu aç, sədəqə istə!..

Ayağımanın altından nəşə çəkildi, səntirlədim, gözlərim yaşardı.

*TAT Qüdrət,
Quba, İsnov kəndi.*